

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ КУРСАНТІВ ВІЙСЬКОВИХ ЗВО В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

© Гузиніна Т. В., 2018
<http://orcid.org/0000-0003-2562-2562>
<http://doi.org/10.5281/zenodo.1226852>

У статті йдеться про важливість організації самостійної роботи курсантів військових вишів у процесі вивчення іноземної мови. Цей процес розглянуто в контексті компетентнісного підходу, оскільки саме він визначає результативно цільову спрямованість освіти. Визначено, що ціннісно-цільова орієнтація навчання іноземної мови у військових закладах вищої освіти спрямована на формування білінгвальної особистості військовослужбовця, де іншомовна самостійність розглядається як необхідна умова цього становлення. З'ясовано, що самостійна робота курсантів є складником такого важливого елементу професійної підготовки як самопідготовка, що є обов'язковим видом навчальної діяльності і організовується командирами підрозділів. Встановлено, що самостійна робота курсантів у процесі вивчення іноземної мови забезпечує такі важливі вміння: самостійно аналізувати іншомовну професійно зорієнтовану інформацію, одержувати потрібні відомості, адекватно оцінювати та застосовувати вихідні дані для ефективного вирішення бойових завдань. У статті визначено, що рівень готовності курсантів до здійснення самостійної роботи підвищується за умови організації її як цілісної системи на основі методично організованого освітнього та розвивального інформаційного середовища.

Ключові слова: організація, самостійна робота, курсанти, військовий, інновації, методика.

Гузиніна Т. В. Особенности организации самостоятельной работы курсантов военных вузов в процессе изучения иностранного языка

В статье говорится о важности организации самостоятельной работы курсантов военных вузов в процессе изучения иностранного языка. Этот процесс рассмотрен в контексте компетентностного подхода, поскольку именно он определяет результативно целевую направленность образования. Определено, что ценностно-целевая ориентация обучения иностранному языку в высших военных учебных заведениях направлена на формирование билингвальной личности военнослужащего, где иноязычная самостоятельность рассматривается как необходимое условие этого становления. Выяснено, что самостоятельная работа курсантов является частью такого важного элемента профессиональной подготовки как самоподготовка, что является

обязательным видом учебной деятельности и организуется командирами подразделений. Установлено, что самостоятельная работа курсантов в процессе изучения иностранного языка обеспечивает такие важные умения: самостоятельно анализировать иноязычную профессионально ориентированную информацию, получать нужные сведения, адекватно оценивать и применять исходные данные для эффективного решения боевых задач. В статье определено, что уровень готовности курсантов к осуществлению самостоятельной работы повышается при организации ее как целостной системы на основе методически организованной образовательной и развивающей информационной среды.

Ключевые слова: организация, самостоятельная работа, курсанты, военный, инновации, методика.

Huzynina T. V. Peculiarities of the self-preparation work organization of the cadets of higher-education military institutions in the process of the foreign language learning

The article deals with the importance of organizing self-preparation work of cadets of military higher education in the process of studying a foreign language. This process is considered in the context of a competent approach, since it determines the objective orientation of education. It has been determined that the value-purpose orientation of foreign language learning in military higher education institutions is aimed at forming a bilingual personality of a serviceman, where foreign-language autonomy is considered as a necessary condition for this formation. It is proved that in the process of self-preparation work a cadet forms professionally significant qualities that allow solving educational tasks of varying complexity on the basis of existing competencies. It is revealed that self-preparation work of cadets is an integral part of such an important element of vocational training as self-training, which is a compulsory type of educational activity and is organized by unit commanders. Self-preparation work in the process of studying foreign languages allows the implementation of interdisciplinary associations formed during the study of specialized disciplines. Experience in practical work shows that self-preparation work in a foreign language allows you to study in depth the military terminology, thematic sections that reflect the topics of this industry, texts of professional orientation, etc. It is defined that self-preparation work of cadets in the process of studying a foreign language provides such important skills: independent analysis of foreign-language professional information, obtaining of the necessary information, adequate evaluation and appliance to the source data for the effective solving of combat tasks. In the article it is determined that the level of readiness of students to perform self-preparation work increases if it is organized as a integral system on the basis of a methodically organized educational and developing informational environment. The selection of these tools is determined by the goals and objectives of teaching the foreign language of the cadets and their initial level of the language skills.

Key words: *organization, self-preparation work, cadets, military, innovations, methodology.*

Постановка проблеми. Соціально-економічні перетворення, характерні для України, змінили ціннісні орієнтири нашого суспільства, що спричинило зміну цілей і завдань, які стоять і перед військовою освітою. Вона має відповідати вимогам сучасного етапу суспільного розвитку та задовольняти зростаючі соціальні потреби в підготовці військових кадрів. Вища військова освіта як фундамент Збройних сил, має бути розрахована на перспективу. Реформуючи систему військової освіти, необхідно коригувати навчальні програми, удосконалювати навчальні технології, упроваджувати в навчальний процес інновації, урахувувати вітчизняний та зарубіжний досвід, а також передбачати при підготовці військових ймовірні трансформації в характері збройної боротьби.

Комплексної іншомовної підготовки курсантів можна досягнути тільки за допомогою ефективної організації освітнього процесу з навчання іноземної мови. У сучасній методиці викладання іноземних мов у військовому закладі вищої освіти актуальності набуває компетентнісний підхід як спосіб кардинальної перебудови системи іншомовної підготовки військових кадрів. Погоджуючись з І. Зимньою, ми вважаємо, що цей підхід визначає результативно-цільову спрямованість освіти [2]. Цілі іншомовної освіти, сформульовані в логіці компетентнісного підходу, будуть пов'язані з досвідом майбутньої професійної діяльності.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблема самостійної роботи полягає передусім у відсутності єдиного наукового підходу в її вивченні. Проблемі дослідження самостійної роботи в мовних і немовних вищих закладах освіти завжди приділялась значна увага в дослідженнях з педагогіки і психології (В. Буринський, І. Зоренко, В. Ковальчук, В. Козаков, В. Луценко, В. Мороз, П. Підкасистий, М. Солдатенко, І. Хом'юк. Чимало досліджень цієї проблеми проведено й у галузі методики викладання іноземних мов (Г. Бурденюк, С. Заскалета, Л. Іванова, Н. Коряковцева, Н. Магазова, Л. Онучак, Ф. Рабінович, Г. Рогова та І. Качан). Окремі питання підготовки військових фахівців, зокрема курсантів у військових закладах вищої освіти, аналізувалися в дослідженнях А. Балаховського, О. Барабанщикова, І. Біжана, В. Вдовюкана

Г. Гребенюка, О. Кобенка, П. Корчемного Б. Ломова Б. Покровського М. Рудного.

Мета статті – визначити особливості організації самостійної роботи курсантів під час вивчення іноземної мови у військовому закладі вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Беручи до уваги вимоги, що пред'являються до фахівців військової галузі, ціннісно-цільова орієнтація підготовки з іноземних мов у військовому виші полягає у становленні білінгвальної полікультурної особистості військовослужбовця, де іншомовна самостійність розглядається як необхідна умова цього становлення. Отже, результат іншомовної підготовки майбутнього військового, здійснюваної в логіці компетентнісного підходу, може бути досить повно описаний за допомогою поняття «іншомовна самостійність курсанта». Іншомовна самостійність курсанта представляється нами як інтегральна якість, яка проявляється в його здатності й готовності до постійного використання іноземної мови для професійного зростання, професійної та соціальної мобільності, роботи за фахом на рівні світових стандартів, самоосвіти у сфері іноземних мов, що гарантує успіх професійної діяльності майбутнього офіцера в новій парадигмі. До пріоритетів іншомовної освіти відносимо такі вміння: самостійно розбиратися в безлічі іншомовної професійно орієнтованої інформації, отримувати потрібну, адекватно її оцінювати, визначаючи галузі застосування. Іншомовна самостійність стає стрижнем і орієнтує процес навчання іноземної мови у військовому виші на скорочення розриву між навчальним і реальним використанням мови, що вивчається.

Із застосуванням компетентнісного підходу у вищому військовому закладі освіти на перший план вийшли такі якості, як самостійність і самоорганізація, які забезпечують здатність і готовність курсанта до безперервної самоосвіти і професійного розвитку протягом усього життя. Тобто головним результатом освіти стають здатність і готовність до ефективної та продуктивної діяльності в різних соціально і професійно значущих ситуаціях, виражені компетенціями [3].

Таким чином, компетентнісний підхід у вищій військовій освіті, як елемент її модернізації, є концепцією організації навчального процесу, в якому передбачається нове бачення результатів навчання.

З позиції компетентнісного підходу, як методологічної основи нашого дослідження, процес формування іншомовної самостійності курсанта, як суб'єкта навчальної діяльності, оскільки тільки суб'єкт може проявляти самостійність, у кінцевому результаті спрямований на самоосвіту й професійне безперервне самовдосконалення майбутніх офіцерів у галузі іноземної мови. Отже, готовність і здатність до безперервної освіти, як одна з базових компетенцій майбутнього офіцера, закладається на заняттях з іноземної мови. І рівень сформованості іншомовної самостійності курсанта визначає його здатність вирішувати навчальні завдання різної складності на основі наявних компетенцій, виступаючи згодом в якості показника професійного розвитку офіцера [3].

В орієнтації на підвищення якості іншомовної підготовки майбутніх офіцерів в системі вищої військової освіти під впливом науково-технічного прогресу, якісних перетворень у військовій справі, ускладнення військово-професійної діяльності все більшого значення набуває розробка ефективних методик навчання і самонавчання. Практикою підтверджено, що тільки знання, здобуті самостійно, роблять випускника військового вишу продуктивно мислячим, здатним вирішувати професійні завдання, упевнено відстоювати свої позиції.

Сьогодні, коли готовність до самоосвіти стала невід'ємними ознаками професіоналізму офіцера, значення самостійної роботи зростає. Військова освіта завжди відрізнялася особливою увагою до самопідготовки та самостійної роботи, яка здійснюється під керівництвом педагогічного колективу. У військовому виші самостійна підготовка є обов'язковим видом навчальної діяльності і організовується командирами підрозділів курсантів, забезпечується і контролюється кафедрами.

При навчанні іноземної мови у вищому військовому закладі освіти скорочення аудиторних годин також призвело до збільшення частки самостійної роботи, що свідчить про зростання її ролі у формуванні кінцевого результату навчання з цієї дисципліни.

Іншомовна інформація, яка активно впроваджується в професійне, наукове, повсякденне життя майбутнього військовика, безперервний характер освіти спонукають його до постійного, самостійного підвищення рівня володіння іноземною мовою. Отже, проблема організації самостійної роботи курсантів під час навчання іноземної мови набуває особливої актуальності.

Під самостійною роботою в процесі навчання іноземної мови ми розуміємо спосіб організації пізнавальної, усвідомленої навчальної діяльності кожного курсанта. Для ефективної організації самостійної роботи з іноземної мови велике значення приділяється добірці навчального матеріалу. Мовний матеріал для завдань повинен добиратися з урахуванням його практичного використання курсантами у сферах навчання, професійній та соціальній. Оптимально дібраний матеріал стимулює інтерес, активність, розумову діяльність. Також необхідно враховувати предметний зміст спеціальних дисциплін, особливо військової підготовки, специфіку професійної діяльності майбутнього офіцера, сучасний стан і перспективи розвитку військової справи в Україні й за кордоном. Важливо, щоб зміст виконання завдання співвідносився з особистісним сенсом навчання курсанта у військовому виші.

Набуває особливого змісту оновлення змісту іншомовної підготовки військових, де її ефективність, глибоке оволодіння практичною діяльністю досягається засобами організації самостійної роботи.

У військових освітніх організаціях вищої освіти ЗС України програма навчання іноземної мови передбачає її вивчення упродовж трьох років. Навчання будується з урахуванням наступності, передбачає можливість реалізації міждисциплінарних асоціацій, сформованих у курсантів при вивченні інших дисциплін.

Курсант першого курсу не вивчав ще ні загальнопрофесійних, ні спеціальних дисциплін, тому він не здатний на цьому етапі сприймати вузькопрофесійну інформацію і використовувати її, а також виступати в ролі мовця у вузькопрофесійному діалогічному або монологічному мовному спілкуванні. Отже, необхідно обмежити предметно-тематичний зміст такими темами, які були б доступні й зрозумілі курсантам першого курсу, але все ж відображали майбутню спеціальність. Необхідно враховувати предметно-тематичний зміст, пропонований при вивченні іноземної мови на першому курсі, зміст текстових матеріалів, ситуацій, професійно спрямованих на майбутню діяльність у сфері військової справи. До таких тем можна віднести наступні: «Навчання у військовій академії. Особисті дані військовослужбовця», «Збройні сили країни, що вивчається», «Особливості ведення бойових дій у сучасних умовах» та «Організація, структура і завдання службово-бойової діяльності підрозділів і служб».

Навчальним планом на другому курсі передбачені спеціальні дисципліни, майбутній військовий уже розуміє спеціальні професійно зумовлені терміни, які відбивають ключові поняття. У цьому випадку стає можливим врахування специфіки професійної діяльності військових. У рамках теми другого курсу «Основні напрями розвитку матеріально-технічного забезпечення підрозділів іноземних армій» навчання іноземної мови стає професійно зорієнтованим, що є важливим в процесі професійної підготовки майбутнього військового.

Варто зауважити, що якість самостійної роботи курсантів, організованої з опорою на їх внутрішні ресурси, істотно зростає. Самостійна робота буде здійснюватися курсантами на зовсім іншому рівні, якщо вона знаходиться в зв'язку з мотивами надбання додаткових знань з іноземної мови, мотивом вивчення додаткової іншомовної літератури за фахом, мотивом самореалізації. Успішному виконанню самостійної роботи курсантами в процесі вивчення іноземної мови сприяє самоконтроль, який дозволяє ставити цілі і завдання навчання, управляти процесом власної освіти. В організації самостійної роботи курсантів під час навчання іноземної мови самооцінка розглядається як один з компонентів, що забезпечують її ефективність, і розуміється нами як оцінка курсантами виконаних етапів роботи, динаміки свого розвитку як білінгвальної полікультурної особистості. Успіх самостійної роботи курсантів також залежить від їх саморегуляції, тобто від уміння здійснювати вибір способу діяльності, засобів і послідовності дій. Отже, мотивація, самоконтроль, самооцінка і саморегуляція є внутрішнім контуром самостійної роботи, призначеним для координації аудиторної і позааудиторної самостійної роботи курсантів.

Здатність курсантів до здійснення самостійної роботи буде вдосконалюватися за умови організації її як цілісної системи на основі продуманого і методично організованого освітнього та розвивального інформаційного середовища через використання реальних і віртуальних засобів. Добір цих засобів зумовлений цілями і завданнями навчання іноземної мови у військовому виші, вихідним рівнем підготовки курсантів. При цьому кожне практичне заняття стає вищезгаданим середовищем, засобами якого створюються умови, в яких формується як готовність до іншомовної самостійності, так і сама іншомовна самостійність курсанта.

Всесвітня мережа Інтернет стає способом організації освітньо розвивального інформаційного середовища, яке створює умови для організації

самостійної роботи курсантів під час навчання їх іноземної мови. Сайти, представлені в мережі Інтернет, дають можливість курсантам брати участь в спілкуванні з представниками інших культур. Онлайн-словники і енциклопедії є джерелом іншомовної інформації для підготовки рефератів, доповідей на іноземній мові.

На думку М. Євдокимової, «завдяки Інтернету виникає віртуальна реальність, що стає новим технологічним, психофізіологічним і соціокультурним способом буття людини в світі, формує принципово новий тип символічного існування людини, культури, соціуму і новий характер спілкування, у тому числі й міжкультурного, специфічними особливостями якого стають віртуальність, інтерактивність, гіпертекстуальність»[1]. Крім Інтернету і його служб, існують комп'ютерні засоби навчання, до яких можна віднести різні комп'ютерні програми і навчальні курси. Ці засоби навчання також підходять для організації самостійної роботи курсантів.

Висновки. Отже, з розвитком інформаційних технологій роль уміння працювати з професійно орієнтованою інформацією зростає і стає важливим компонентом успішної професійної діяльності, оскільки професійна діяльність офіцера в сучасній світовій ситуації передбачає сприйняття іншомовних професійно орієнтованих матеріалів на рівні автентичної інтерпретації самостійну їх переробку, що є критерієм професійної кваліфікації.

Література

1. Евдокимова М. Г. Система обучения иностранным языкам на основе информационно-коммуникационной технологии (технический вуз, английский язык) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук. – М., 2007. – 49 с.

2. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. – М. : Исслед. центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 210 с.

3. Москотина О. В., Москотина О. В. Особенности организации самостоятельной работы курсантов при обучении иностранному языку в военном вузе в инновационных условиях построения учебного процесса // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 6.; URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=22359> (дата обращения: 23.03.2018).